Zuidelijke Wouden

LANDSCHAPSTYPEN DOOR DE TIJD

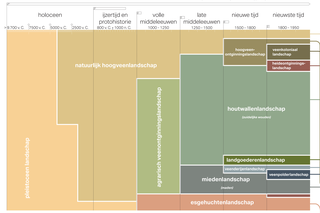

LANDSCHAPSTYPENKAART

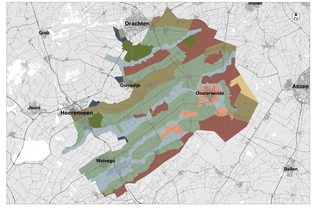

opdrachtnemers:

WERKEND LANDSCHAP
Landschapsbeheer Friesland

mede mogelijk gemaakt door:

stimuleringsfonds creatieve industrie
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Defensie, Cultuur en Nieuwsbrief

met medewerking van:

It Fryske Gea
provinsje fryslân
provincie fryslân
Friese Milieu Federatie
staatsbosbeheer

LANDSCHAPSELEMENTEN

	elementen	structuren	1935	1970	2020	DOOR DE JAREN tendens van 1935 tot 2020
pleistoceen landschap	1. bewoningskern 2. bebouwing 3. verkaveling 4. bebossing 5. bepoldering 6. reliëf (hoogteverschil)	1. hoofdwegenstructuur (rsd) 2. bebouwingsstructuur (rsd) 3. verkavelingsstructuur (rsd) 4. bebossingsstructuur (rsd) 5. reliëf (hoogteverschil)				
natuurlijk hoogveenlandschap	1. hoogveenkoepels 2. veenriviertjes 3. veenmeren (of beekdalen) 4. meandering 5. broekbossen	1. **landgebruik** (rsd) 2. **landgebruik** (rsd) 3. **landgebruik** (rsd) 4. **landgebruik** (rsd) 5. **bepoldering** (rsd) 6. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 verpoldering en ontwaring (ontwatering en turfwinning) van hoogveenkoepels en veenmeren. Tussen 1970 en 2021 vooral turf en veningrondwinning (gas als alternatief). Tussen 1970 en 2021 vooral bos en bebouwing.
agrarisch veenontginningslandschap	1. oorspronkelijke kavelstroken (op- en achterkavelen (kwekers) 2. veenkoloniale kavelstroken (veen-bedrijfsverkavelingen) 3. turfkoren 4. veenkoloniale uitwegkoren	1. **landgebruik** (kavelstructuur) 2. **landgebruik** (rsd) 3. **landgebruik** (rsd) 4. **bebouwingsstructuur** (rsd) 5. **bepoldering** 6. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 begon schaalvergroting plaatsvinden. Tussen 1970 en 2021 vooral schaalvergroting (verrotting) (met hier en die als gevolg verdwijnen van kavelstroken). Tussen 1970 en 2021 vooral bebouwing.
houtwallenlandschap	1. houtwallen 2. bomenrijen (Friese elsenrijen) 3. elsenstoven 4. dobbes (gegraven) 5. kleine bossen (of hoofdwegen) 6. verrotvallen 7. kwekerijen	1. **landgebruik** (kavelstructuur) 2. **landgebruik** (rsd) 3. **landgebruik** (rsd) 4. **waterstructuur** (rsd) 5. **bebossingsstructuur** (rsd) 6. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 vooral houtwallen verdwenen. Tussen 1970 en 2021 vooral bebouwing en bebossing (als gevolg verdwijnen houtwallen).
landgoederenlandschap	1. staties (heerenhuizen) 2. landgoederen 3. landgoedbossen 4. plaatsrijen 5. laanbomen 6. boomkamers 7. omgrachtingen	1. **landgebruikspatroon** (rsd) 2. **bebossingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd) 4. **reliëf** (hoogteverschil)				Landschap (vijf) mist vol meer bebouwing, bossen en omgrachtingen in pathoweg in de Kenwis.
hoogveenontginningslandschap	1. vaarten 2. wijken 3. wijkenen 4. wijkbomen 5. wijkbossen 6. wijkbrugjes 7. kolkenbaken	1. **waterstructuur** (rsg: primaireloi, ontwaring) 2. **bebouwingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd: wijkenen) 4. **wegenstructuur** (vaarten en wijken) 5. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 6. **reliëf** (hoogteverschil (natuurlijk) (jeen (cultuurhistorisch))				Tussen 1935 en 1970 overgekeken hoogveenontginningen hebben ontgraven (ontwaring) en bebouwing. Tussen 1970 en 2021 gemeen veergrondbemanning (of herverkaveld).
veenkoloniaal landschap	1. veenkoloniale kavelstroken 2. turfkoren 3. veenkoloniale uitwegkoren 4. veenkoloniale kavelstroken (veen-bedrijfsverkavelingen) 5. kleiplaat (kleiplaat) 6. veenkoloniale kavelstroken (kleiplaat)	1. **landgebruikspatroon** (rsd) 2. **bebossingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd) 4. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 5. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 verdwen veenkoloniale kavelstroken (bebouwd en heide). Tussen 1970 en 2021 vooral bebossing (als gevolg van verdwijnen van percelen/kwekerijen in esomgeving).
middenlandschap (maden)	1. oorspronkelijke kavelstroken 2. esdorpen (op hoogteverschil) 3. vaarten 4. esdorpen 5. kruggen (dijken) 6. zomerdijkjes	1. **landgebruikspatroon** (rsd) 2. **bebouwingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd) 4. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 5. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 verdwijnen de Friesmaten (middenlandschap) (met hier en die als gevolg verdwijnen van percelen/kwekerijen). Tussen 1970 en 2021 (aan nieuw bebouwing en percelen/kwekerijen).
veendarpenlandschap	1. pergelen 2. trgelen 3. veenkoloniale 4. kleiplaat (of land) 5. veenmeertjes 6. veenkoloniale 7. wetermeertjes (lake)	1. **landgebruikspatroon** (rsd) 2. **bebouwingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd) 4. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 5. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 pergelen (deels ingevuld) en deels gespaard (in het landschap). Tussen 1970 en 2021 vooral bebouwing en bebossing (als gevolg van uitbreiding van dorpen). Tussen 1970 en 2021 (gespaarde) pergelen (uniquiet near (dus kwekerijen) en veenmeertjes (lake).
veenpolderlandschap	1. ringvaarten 2. ringdijken 3. veenpolders 4. gemalen 5. rechte kavelstroken 6. veenpolderlanden	1. **landgebruikspatroon** (rsd) 2. **bebossingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd: rechte polderwegen en vaarten) 4. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 5. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 veenweidenlandschappen (ingesloten (rechtlijnig) verkaveld). Tussen 1970 en 2021 (net) weer (natuurlijk).
esgehuchtenlandschap	1. esgehuchten 2. esdorpen 3. esdorpen 4. esdorpen 5. esdorpen 6. esdorpen 7. esdorpen 8. esdorpen 9. esdorpen 10. esdorpen 11. esdorpen 12. esdorpen 13. esdorpen 14. esdorpen 15. esdorpen 16. esdorpen 17. esdorpen 18. esdorpen 19. esdorpen 20. esdorpen 21. esdorpen 22. esdorpen 23. esdorpen 24. esdorpen 25. esdorpen 26. esdorpen 27. esdorpen 28. esdorpen 29. esdorpen 30. esdorpen 31. esdorpen 32. esdorpen 33. esdorpen 34. esdorpen 35. esdorpen 36. esdorpen 37. esdorpen 38. esdorpen 39. esdorpen 40. esdorpen 41. esdorpen 42. esdorpen 43. esdorpen 44. esdorpen 45. esdorpen 46. esdorpen 47. esdorpen 48. esdorpen 49. esdorpen 50. esdorpen 51. esdorpen 52. esdorpen 53. esdorpen 54. esdorpen 55. esdorpen 56. esdorpen 57. esdorpen 58. esdorpen 59. esdorpen 60. esdorpen 61. esdorpen 62. esdorpen 63. esdorpen 64. esdorpen 65. esdorpen 66. esdorpen 67. esdorpen 68. esdorpen 69. esdorpen 70. esdorpen 71. esdorpen 72. esdorpen 73. esdorpen 74. esdorpen 75. esdorpen 76. esdorpen 77. esdorpen 78. esdorpen 79. esdorpen 80. esdorpen 81. esdorpen 82. esdorpen 83. esdorpen 84. esdorpen 85. esdorpen 86. esdorpen 87. esdorpen 88. esdorpen 89. esdorpen 90. esdorpen 91. esdorpen 92. esdorpen 93. esdorpen 94. esdorpen 95. esdorpen 96. esdorpen 97. esdorpen 98. esdorpen 99. esdorpen 100. esdorpen 101. esdorpen 102. esdorpen 103. esdorpen 104. esdorpen 105. esdorpen 106. esdorpen 107. esdorpen 108. esdorpen 109. esdorpen 110. esdorpen 111. esdorpen 112. esdorpen 113. esdorpen 114. esdorpen 115. esdorpen 116. esdorpen 117. esdorpen 118. esdorpen 119. esdorpen 120. esdorpen 121. esdorpen 122. esdorpen 123. esdorpen 124. esdorpen 125. esdorpen 126. esdorpen 127. esdorpen 128. esdorpen 129. esdorpen 130. esdorpen 131. esdorpen 132. esdorpen 133. esdorpen 134. esdorpen 135. esdorpen 136. esdorpen 137. esdorpen 138. esdorpen 139. esdorpen 140. esdorpen 141. esdorpen 142. esdorpen 143. esdorpen 144. esdorpen 145. esdorpen 146. esdorpen 147. esdorpen 148. esdorpen 149. esdorpen 150. esdorpen 151. esdorpen 152. esdorpen 153. esdorpen 154. esdorpen 155. esdorpen 156. esdorpen 157. esdorpen 158. esdorpen 159. esdorpen 160. esdorpen 161. esdorpen 162. esdorpen 163. esdorpen 164. esdorpen 165. esdorpen 166. esdorpen 167. esdorpen 168. esdorpen 169. esdorpen 170. esdorpen 171. esdorpen 172. esdorpen 173. esdorpen 174. esdorpen 175. esdorpen 176. esdorpen 177. esdorpen 178. esdorpen 179. esdorpen 180. esdorpen 181. esdorpen 182. esdorpen 183. esdorpen 184. esdorpen 185. esdorpen 186. esdorpen 187. esdorpen 188. esdorpen 189. esdorpen 190. esdorpen 191. esdorpen 192. esdorpen 193. esdorpen 194. esdorpen 195. esdorpen 196. esdorpen 197. esdorpen 198. esdorpen 199. esdorpen 200. esdorpen 201. esdorpen 202. esdorpen 203. esdorpen 204. esdorpen 205. esdorpen 206. esdorpen 207. esdorpen 208. esdorpen 209. esdorpen 210. esdorpen 211. esdorpen 212. esdorpen 213. esdorpen 214. esdorpen 215. esdorpen 216. esdorpen 217. esdorpen 218. esdorpen 219. esdorpen 220. esdorpen 221. esdorpen 222. esdorpen 223. esdorpen 224. esdorpen 225. esdorpen 226. esdorpen 227. esdorpen 228. esdorpen 229. esdorpen 230. esdorpen 231. esdorpen 232. esdorpen 233. esdorpen 234. esdorpen 235. esdorpen 236. esdorpen 237. esdorpen 238. esdorpen 239. esdorpen 240. esdorpen 241. esdorpen 242. esdorpen 243. esdorpen 244. esdorpen 245. esdorpen 246. esdorpen 247. esdorpen 248. esdorpen 249. esdorpen 250. esdorpen 251. esdorpen 252. esdorpen 253. esdorpen 254. esdorpen 255. esdorpen 256. esdorpen 257. esdorpen 258. esdorpen 259. esdorpen 260. esdorpen 261. esdorpen 262. esdorpen 263. esdorpen 264. esdorpen 265. esdorpen 266. esdorpen 267. esdorpen 268. esdorpen 269. esdorpen 270. esdorpen 271. esdorpen 272. esdorpen 273. esdorpen 274. esdorpen 275. esdorpen 276. esdorpen 277. esdorpen 278. esdorpen 279. esdorpen 280. esdorpen 281. esdorpen 282. esdorpen 283. esdorpen 284. esdorpen 285. esdorpen 286. esdorpen 287. esdorpen 288. esdorpen 289. esdorpen 290. esdorpen 291. esdorpen 292. esdorpen 293. esdorpen 294. esdorpen 295. esdorpen 296. esdorpen 297. esdorpen 298. esdorpen 299. esdorpen 300. esdorpen 301. esdorpen 302. esdorpen 303. esdorpen 304. esdorpen 305. esdorpen 306. esdorpen 307. esdorpen 308. esdorpen 309. esdorpen 310. esdorpen 311. esdorpen 312. esdorpen 313. esdorpen 314. esdorpen 315. esdorpen 316. esdorpen 317. esdorpen 318. esdorpen 319. esdorpen 320. esdorpen 321. esdorpen 322. esdorpen 323. esdorpen 324. esdorpen 325. esdorpen 326. esdorpen 327. esdorpen 328. esdorpen 329. esdorpen 330. esdorpen 331. esdorpen 332. esdorpen 333. esdorpen 334. esdorpen 335. esdorpen 336. esdorpen 337. esdorpen 338. esdorpen 339. esdorpen 340. esdorpen 341. esdorpen 342. esdorpen 343. esdorpen 344. esdorpen 345. esdorpen 346. esdorpen 347. esdorpen 348. esdorpen 349. esdorpen 350. esdorpen 351. esdorpen 352. esdorpen 353. esdorpen 354. esdorpen 355. esdorpen 356. esdorpen 357. esdorpen 358. esdorpen 359. esdorpen 360. esdorpen 361. esdorpen 362. esdorpen 363. esdorpen 364. esdorpen 365. esdorpen 366. esdorpen 367. esdorpen 368. esdorpen 369. esdorpen 370. esdorpen 371. esdorpen 372. esdorpen 373. esdorpen 374. esdorpen 375. esdorpen 376. esdorpen 377. esdorpen 378. esdorpen 379. esdorpen 380. esdorpen 381. esdorpen 382. esdorpen 383. esdorpen 384. esdorpen 385. esdorpen 386. esdorpen 387. esdorpen 388. esdorpen 389. esdorpen 390. esdorpen 391. esdorpen 392. esdorpen 393. esdorpen 394. esdorpen 395. esdorpen 396. esdorpen 397. esdorpen 398. esdorpen 399. esdorpen 400. esdorpen 401. esdorpen 402. esdorpen 403. esdorpen 404. esdorpen 405. esdorpen 406. esdorpen 407. esdorpen 408. esdorpen 409. esdorpen 410. esdorpen 411. esdorpen 412. esdorpen 413. esdorpen 414. esdorpen 415. esdorpen 416. esdorpen 417. esdorpen 418. esdorpen 419. esdorpen 420. esdorpen 421. esdorpen 422. esdorpen 423. esdorpen 424. esdorpen 425. esdorpen 426. esdorpen 427. esdorpen 428. esdorpen 429. esdorpen 430. esdorpen 431. esdorpen 432. esdorpen 433. esdorpen 434. esdorpen 435. esdorpen 436. esdorpen 437. esdorpen 438. esdorpen 439. esdorpen 440. esdorpen 441. esdorpen 442. esdorpen 443. esdorpen 444. esdorpen 445. esdorpen 446. esdorpen 447. esdorpen 448. esdorpen 449. esdorpen 450. esdorpen 451. esdorpen 452. esdorpen 453. esdorpen 454. esdorpen 455. esdorpen 456. esdorpen 457. esdorpen 458. esdorpen 459. esdorpen 460. esdorpen 461. esdorpen 462. esdorpen 463. esdorpen 464. esdorpen 465. esdorpen 466. esdorpen 467. esdorpen 468. esdorpen 469. esdorpen 470. esdorpen 471. esdorpen 472. esdorpen 473. esdorpen 474. esdorpen 475. esdorpen 476. esdorpen 477. esdorpen 478. esdorpen 479. esdorpen 480. esdorpen 481. esdorpen 482. esdorpen 483. esdorpen 484. esdorpen 485. esdorpen 486. esdorpen 487. esdorpen 488. esdorpen 489. esdorpen 490. esdorpen 491. esdorpen 492. esdorpen 493. esdorpen 494. esdorpen 495. esdorpen 496. esdorpen 497. esdorpen 498. esdorpen 499. esdorpen 500. esdorpen 501. esdorpen 502. esdorpen 503. esdorpen 504. esdorpen 505. esdorpen 506. esdorpen 507. esdorpen 508. esdorpen 509. esdorpen 510. esdorpen 511. esdorpen 512. esdorpen 513. esdorpen 514. esdorpen 515. esdorpen 516. esdorpen 517. esdorpen 518. esdorpen 519. esdorpen 520. esdorpen 521. esdorpen 522. esdorpen 523. esdorpen 524. esdorpen 525. esdorpen 526. esdorpen 527. esdorpen 528. esdorpen 529. esdorpen 530. esdorpen 531. esdorpen 532. esdorpen 533. esdorpen 534. esdorpen 535. esdorpen 536. esdorpen 537. esdorpen 538. esdorpen 539. esdorpen 540. esdorpen 541. esdorpen 542. esdorpen 543. esdorpen 544. esdorpen 545. esdorpen 546. esdorpen 547. esdorpen 548. esdorpen 549. esdorpen 550. esdorpen 551. esdorpen 552. esdorpen 553. esdorpen 554. esdorpen 555. esdorpen 556. esdorpen 557. esdorpen 558. esdorpen 559. esdorpen 560. esdorpen 561. esdorpen 562. esdorpen 563. esdorpen 564. esdorpen 565. esdorpen 566. esdorpen 567. esdorpen 568. esdorpen 569. esdorpen 570. esdorpen 571. esdorpen 572. esdorpen 573. esdorpen 574. esdorpen 575. esdorpen 576. esdorpen 577. esdorpen 578. esdorpen 579. esdorpen 580. esdorpen 581. esdorpen 582. esdorpen 583. esdorpen 584. esdorpen 585. esdorpen 586. esdorpen 587. esdorpen 588. esdorpen 589. esdorpen 590. esdorpen 591. esdorpen 592. esdorpen 593. esdorpen 594. esdorpen 595. esdorpen 596. esdorpen 597. esdorpen 598. esdorpen 599. esdorpen 600. esdorpen 601. esdorpen 602. esdorpen 603. esdorpen 604. esdorpen 605. esdorpen 606. esdorpen 607. esdorpen 608. esdorpen 609. esdorpen 610. esdorpen 611. esdorpen 612. esdorpen 613. esdorpen 614. esdorpen 615. esdorpen 616. esdorpen 617. esdorpen 618. esdorpen 619. esdorpen 620. esdorpen 621. esdorpen 622. esdorpen 623. esdorpen 624. esdorpen 625. esdorpen 626. esdorpen 627. esdorpen 628. esdorpen 629. esdorpen 630. esdorpen 631. esdorpen 632. esdorpen 633. esdorpen 634. esdorpen 635. esdorpen 636. esdorpen 637. esdorpen 638. esdorpen 639. esdorpen 640. esdorpen 641. esdorpen 642. esdorpen 643. esdorpen 644. esdorpen 645. esdorpen 646. esdorpen 647. esdorpen 648. esdorpen 649. esdorpen 650. esdorpen 651. esdorpen 652. esdorpen 653. esdorpen 654. esdorpen 655. esdorpen 656. esdorpen 657. esdorpen 658. esdorpen 659. esdorpen 660. esdorpen 661. esdorpen 662. esdorpen 663. esdorpen 664. esdorpen 665. esdorpen 666. esdorpen 667. esdorpen 668. esdorpen 669. esdorpen 670. esdorpen 671. esdorpen 672. esdorpen 673. esdorpen 674. esdorpen 675. esdorpen 676. esdorpen 677. esdorpen 678. esdorpen 679. esdorpen 680. esdorpen 681. esdorpen 682. esdorpen 683. esdorpen 684. esdorpen 685. esdorpen 686. esdorpen 687. esdorpen 688. esdorpen 689. esdorpen 690. esdorpen 691. esdorpen 692. esdorpen 693. esdorpen 694. esdorpen 695. esdorpen 696. esdorpen 697. esdorpen 698. esdorpen 699. esdorpen 700. esdorpen 701. esdorpen 702. esdorpen 703. esdorpen 704. esdorpen 705. esdorpen 706. esdorpen 707. esdorpen 708. esdorpen 709. esdorpen 710. esdorpen 711. esdorpen 712. esdorpen 713. esdorpen 714. esdorpen 715. esdorpen 716. esdorpen 717. esdorpen 718. esdorpen 719. esdorpen 720. esdorpen 721. esdorpen 722. esdorpen 723. esdorpen 724. esdorpen 725. esdorpen 726. esdorpen 727. esdorpen 728. esdorpen 729. esdorpen 730. esdorpen 731. esdorpen 732. esdorpen 733. esdorpen 734. esdorpen 735. esdorpen 736. esdorpen 737. esdorpen 738. esdorpen 739. esdorpen 740. esdorpen 741. esdorpen 742. esdorpen 743. esdorpen 744. esdorpen 745. esdorpen 746. esdorpen 747. esdorpen 748. esdorpen 749. esdorpen 750. esdorpen 751. esdorpen 752. esdorpen 753. esdorpen 754. esdorpen 755. esdorpen 756. esdorpen 757. esdorpen 758. esdorpen 759. esdorpen 760. esdorpen 761. esdorpen 762. esdorpen 763. esdorpen 764. esdorpen 765. esdorpen 766. esdorpen 767. esdorpen 768. esdorpen 769. esdorpen 770. esdorpen 771. esdorpen 772. esdorpen 773. esdorpen 774. esdorpen 775. esdorpen 776. esdorpen 777. esdorpen 778. esdorpen 779. esdorpen 780. esdorpen 781. esdorpen 782. esdorpen 783. esdorpen 784. esdorpen 785. esdorpen 786. esdorpen 787. esdorpen 788. esdorpen 789. esdorpen 790. esdorpen 791. esdorpen 792. esdorpen 793. esdorpen 794. esdorpen 795. esdorpen 796. esdorpen 797. esdorpen 798. esdorpen 799. esdorpen 800. esdorpen 801. esdorpen 802. esdorpen 803. esdorpen 804. esdorpen 805. esdorpen 806. esdorpen 807. esdorpen 808. esdorpen 809. esdorpen 810. esdorpen 811. esdorpen 812. esdorpen 813. esdorpen 814. esdorpen 815. esdorpen 816. esdorpen 817. esdorpen 818. esdorpen 819. esdorpen 820. esdorpen 821. esdorpen 822. esdorpen 823. esdorpen 824. esdorpen 825. esdorpen 826. esdorpen 827. esdorpen 828. esdorpen 829. esdorpen 830. esdorpen 831. esdorpen 832. esdorpen 833. esdorpen 834. esdorpen 835. esdorpen 836. esdorpen 837. esdorpen 838. esdorpen 839. esdorpen 840. esdorpen 841. esdorpen 842. esdorpen 843. esdorpen 844. esdorpen 845. esdorpen 846. esdorpen 847. esdorpen 848. esdorpen 849. esdorpen 850. esdorpen 851. esdorpen 852. esdorpen 853. esdorpen 854. esdorpen 855. esdorpen 856. esdorpen 857. esdorpen 858. esdorpen 859. esdorpen 860. esdorpen 861. esdorpen 862. esdorpen 863. esdorpen 864. esdorpen 865. esdorpen 866. esdorpen 867. esdorpen 868. esdorpen 869. esdorpen 870. esdorpen 871. esdorpen 872. esdorpen 873. esdorpen 874. esdorpen 875. esdorpen 876. esdorpen 877. esdorpen 878. esdorpen 879. esdorpen 880. esdorpen 881. esdorpen 882. esdorpen 883. esdorpen 884. esdorpen 885. esdorpen 886. esdorpen 887. esdorpen 888. esdorpen 889. esdorpen 890. esdorpen 891. esdorpen 892. esdorpen 893. esdorpen 894. esdorpen 895. esdorpen 896. esdorpen 897. esdorpen 898. esdorpen 899. esdorpen 900. esdorpen 901. esdorpen 902. esdorpen 903. esdorpen 904. esdorpen 905. esdorpen 906. esdorpen 907. esdorpen 908. esdorpen 909. esdorpen 910. esdorpen 911. esdorpen 912. esdorpen 913. esdorpen 914. esdorpen 915. esdorpen 916. esdorpen 917. esdorpen 918. esdorpen 919. esdorpen 920. esdorpen 921. esdorpen 922. esdorpen 923. esdorpen 924. esdorpen 925. esdorpen 926. esdorpen 927. esdorpen 928. esdorpen 929. esdorpen 930. esdorpen 931. esdorpen 932. esdorpen 933. esdorpen 934. esdorpen 935. esdorpen 936. esdorpen 937. esdorpen 938. esdorpen 939. esdorpen 940. esdorpen 941. esdorpen 942. esdorpen 943. esdorpen 944. esdorpen 945. esdorpen 946. esdorpen 947. esdorpen 948. esdorpen 949. esdorpen 950. esdorpen 951. esdorpen 952. esdorpen 953. esdorpen 954. esdorpen 955. esdorpen 956. esdorpen 957. esdorpen 958. esdorpen 959. esdorpen 960. esdorpen 961. esdorpen 962. esdorpen 963. esdorpen 964. esdorpen 965. esdorpen 966. esdorpen 967. esdorpen 968. esdorpen 969. esdorpen 970. esdorpen 971. esdorpen 972. esdorpen 973. esdorpen 974. esdorpen 975. esdorpen 976. esdorpen 977. esdorpen 978. esdorpen 979. esdorpen 980. esdorpen 981. esdorpen 982. esdorpen 983. esdorpen 984. esdorpen 985. esdorpen 986. esdorpen 987. esdorpen 988. esdorpen 989. esdorpen 990. esdorpen 991. esdorpen 992. esdorpen 993. esdorpen 994. esdorpen 995. esdorpen 996. esdorpen 997. esdorpen 998. esdorpen 999. esdorpen 1000. esdorpen				
heideontginningslandschap	1. rechte wegen 2. heidevelden 3. veenpolder 4. ringvaarten 5. rechte kavelstroken 6. resterende heidepercelen	1. **wegenstructuur** verspreide bebouwing 2. **bebossingsstructuur** (rsd) 3. **waterstructuur** (rsd: rechte polderwegen en vaarten) 4. **bepoldering** (primaireloi, boezemloi) 5. **reliëf** (hoogteverschil)				Tussen 1935 en 1970 heidevelden verdwenen (ontgonnen). Tussen 1970 en 2021 schaalvergrotingsacces doorgezet (als gevolg van verdwijnen van heidepercelen/ontginningsmogelijkheid verdwenen).

DOOR DE JAREN

tendens van 1935 tot 2020

VANDAAG EN TENDENS

kernkwaliteiten | opgaven | uitdagingen

ALGEMENE TENDENSEN

Toename hittegolven (toename verdamping) | Toename wateroverlast (toename (piekneerslag) | Zeespiegelstijging | IJsselmeerspiegelstijging (piekopgeld aan zeespiegel) | Toename verzilting van IJsselmeerwater | Problemen met oppervlaktewaterkoeling onder vrij verval | Kansen van schoon grondwater | Aandachtspunt is aanwezigheid van bepaalde zware metalen | Grondwatersandadering (in klei en veen, veelal gecompenseerd door "meeslenende" bodem) | Vergrijzing en krimp op het platteland, afname beroepsbevolking | Voorzieningen en vitaliteit onder druk | Afname biodiversiteit | Intensieve hoogrenderende teelten als bollen en lelies | Intensivering veehouderij | Toename woningzoek (ook in het buitengebied) | Nieuwe bedrijventerreinen | Toenemend ruimtetekort voor opwek van duurzame energie | Wensen voor integreren natuur en landbouw | Meer ruimte voor het natuurlijke waterysteem | Ruimtelijke ordening gebiedsgericht aanpakken | ...

(De norne dele, 2020)
(Grondwaterstatus Fryslân, 2020)

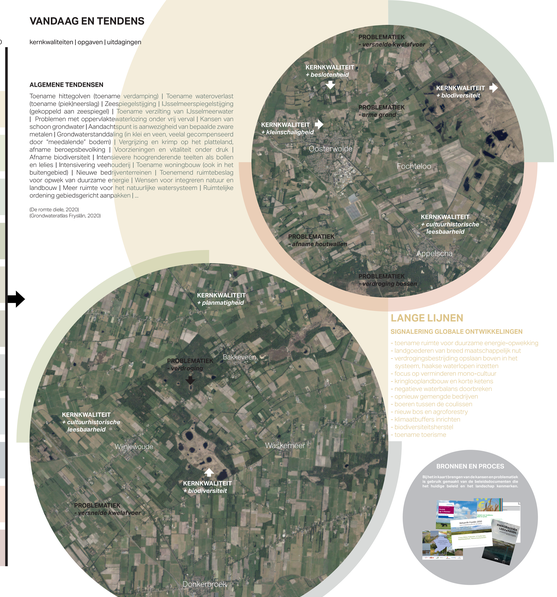

LANGE LIJNEN

SIGNALERING GLOBALE ONTWIKKELINGEN

- toename rurme voor duurzame energie-opwekking
- landgoederen van breed maatschappelijk nut
- veranderingsdynamiek/spling opslaan bewen in het systeem; haklake waterlopen inzetten
- focus op ruimtelijk monocultuur
- kringloopplandbouw en korte ketens
- toenemende waterbuffers dicht/breken
- opnieuw gemengde bedrijven
- bosrijker maken de landbouw
- nieuw bos en agroforestry
- kernrustig/dark sterren
- biodiversiteitsherstel
- toename toerisme

BRONNEN EN PROCES

Bij het uitwerken van de kernkwalitiet en problematiek van de gebieden zijn de bronnen van de gebiedsatlas van het Fryslân Breed en het landschap Noordelijke Wouden gebruikt.

SUBSIDIESTROMEN GLB & ANLb
GLB
basisregeling
aanvullende regeling
BOER
extra betaling
aanvullende voorwaarden
beide voorwaarden
aanvullende voorwaarden
agrarisch collectief
ANLb
SNL
LTO
LEF
OPBOUW GLB (NSP)
basispremie, voldoen aan
"9 Goede Landbouw- Milieu/Condities"
randvoorwaarden
eco-regeling, voldoen aan:
"schijf van vijf"
"drempelwaarde"
Soms overlappen regelingen van ANLb met eco-regelingen, bv. t.av. landschapselementen.
Kies je voor ANLb, dan mag je dit alleng meestellen in je score voor milieudoelen, maar niet voor eco-regeling voor de basispremie en eco-regeling.
TOEKOMSTGERICHTE PROTOTYPES VAN (TOP 5) LANDSCHAPSELEMENTEN
houtwallen en singels
- Houtwallen aanleg
- Singels aanleg / hoek
- Bomenrijen
- Bomen langs bedrijfsgebouwen
- Bos (meer dan 10 m breed)
- Natuurvriendelijk oeverbeheer
- Bomen langs wegen
- Bomen langs waterlopen
- Houtsnippers
- Structuurrijker randenbeheer
- Natuurlijke of ondiepere oevers
streefbeeld
Enorme woningbouwopgave. Woutersporen voor perceelsbetrokkenen.
Evitare singel als kwetsenzer van terreine. Beoordelen: talk, kasteiga, kwetsenzer, kwetsenzer, kwetsenzer, kwetsenzer.
Stimulering bomenaanleg.
Aan landbouw als kwetsenzer.
Ontwikkeling van "bladzijden".
E